

szentbeszédeiben szóvá tenni a zsidóüldözést, sajnos nem tudott gátat vetni a dolgok folyásának, mert szavuk csak a helyi közösséghez jutott el.

A papi hierarchia felsőbb szintjeiről jövő buzdítás híján a klérus alárendelt tagjai, egyes kivételektől eltekintve, nem váltak aktív részeseivé a zsidók összegyűjtése és deportálása elleni tiltakozásnak. Egyes egyházi személyek, mint például a különféle egyházhoz kötődő szervezetek képviselői, segítségére voltak néhány zsidónak, és nem titkolták a gettóba zárást és a deportálás végrehajtásának módja miatti megdöbbenésüket. A zsidók zsúfolt tehervagonokban elszenvedett kínjaitól indítva a Magyar Katolikus Nőegyletek Országos Szövetsége és a Magyar Református Országos Nőszövetség például június 21-én a (Simon Elemér vezette) Magyar Vöröskereszt révén engedélyért fordult Sztójayhoz, hogy a nagyobb vasúti gócpontokban vízzel láthassák el a zsidókat szállító vonatokat. A miniszterelnök háromheti mérlegelés után, július 14-én Huszovszky Lajos révén továbbította a kérést a külügyminisztériumba, amely észrevétel nélkül azonnal visszaküldte. Ekkorra, július 18-ára, vidéken már befejeződött a deportálás, a budapesti zsidók elszállításához pedig Horthy megtagadta hozzájárulását.¹⁵

A nyilasuralom alatt, amikor a budapesti zsidók helyzete fordult válságosra, számos egyházi személy és szerzetes nővér vett részt a különféle mentőakciókban (lásd a továbbiakban). Ez az emberbaráti munka fájdalmas ellentétben áll az egyházi hierarchia érzéketlenségével és közönyével.

A katolikus egyház álláspontja és lépései

A német megszállást követő új és kíméletlen zsidóellenes intézkedések életbe lépése után a magyar zsidóság vezetői segítséget kértek a keresztény egyházak tisztségviselőitől. Nemcsak az egyházak hatalma adott indokot erre a lépésre, hanem az is, hogy a zsidóság hagyományos támogatói közül – ideértve a korábbi uralkodó körök náciellenes konzervatív-arisztokrata képviselőit is – sokan maguk is letartóztatásban voltak. Az egyház vezetői gyorsan reagáltak; alighanem azért, mert a németek és az újonnan beiktatott Sztójay-kormány a harmadik zsidótörvény alapján határozta meg, hogy ki a zsidó és ki nem. Serédi bíboros első ízben 1944 márciusának végén kereste fel Sztójajt, s magával vitt egy, a katolikus hitre áttérteket gyámolító egyesület, a Magyar Szent Kereszt Egyesület által készített memorandumot. A bíboros az egyesület nézeteit hangoztatva megütközését fejezte ki azzal a tervvel kapcsolatban, hogy a sárga csillag viselését az áttértek számára is kötelezővé szándékoznak tenni, akik között papok, szerzetes nővérek vagy az egyház más aktív tagjai is akadtak. Emlékeztette a miniszterelnököt arra, hogy Dávid csillaga a hit, és nem a zsi-